

Sygeplejevidenskab.dk

Journal for Sygeplejevidenskab

Fag | Disciplin | Fagkundskab

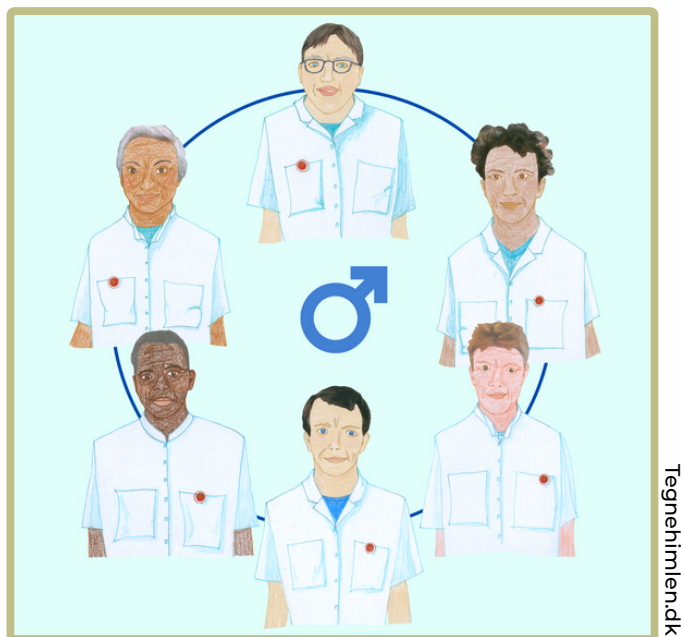
Tilgængelig online på Sygeplejevidenskab.dk

SPL Publishing

Uden for normen, inden for faget – Mænd i sygeplejen

Ben Farid Røjgaard Nielsen, sygeplejerske, cand. Cur, lektor, Maria Kjølner Pedersen, sygeplejerske, MPH, Ph.d., docent. Københavns Professionshøjskole, Sygeplejerskeuddannelsen. Institut for Sygeplejerske- og Ernæringsuddannelser. Det Sundhedsfaglige Fakultet. Bnni@kp.dk

Læs artiklen og få indsigt i

- Hvordan et historisk tilbageblik på mandlige sygeplejersker uddannet før 1979's placering i sygeplejen, kan være med til at skabe en mere nutidigt narrativ om, at mænd også kan blive sygeplejersker.
- Viden om mandlige sygeplejerskers levede erfaringer med at være sygeplejerske
- Bliv klogere på hvorfor rekruttering i praksis bør foregå med et intersektionelt blik

Resumé

Introduktion

Mange studier efterlyser flere mandlige rollemodeller i sygeplejen. I nærværende studiet har vi derfor genereret en viden om mandlige sygeplejersker uddannet mellem 1951 og 1979 med fokus på tre temaer; Motivation for at søge sygeplejerskeuddannelse, Kønnets betydning og Karriereforløb.

Metode

49 mandlige sygeplejerske har udfyldt et spørgeskema. Undersøgelsen er designet som en Convergent Mixed Methods undersøgelse, hvor kvalitative og kvantitative data blev indsamlet parallelt.

Resultater

Langt de fleste mænd søgte uddannelse efter erfaring med anden uddannelse eller arbejde eller inspireret af deres familie. Derudover synes der ikke at være enighed om, hvordan mændene oplever, at deres køn har spillet en positiv, negativ eller sår ingen rolle i deres arbejde og uddannelse som sygeplejerske. Endelig er det overraskende, at så mange har taget en efter- eller videreuddannelse og fået så imponerede og lange karriereforløb.

Diskussion og klinisk relevans

Manglen på viden og anerkendelse af mandlige sygeplejerskers historiske tilstedeværelse har konsekvenser for nutidens faglige identitetsdannelse. Når mænds bidrag gennem historien overses i undervisning og faglig fortælling, fastholdes sygepleje som et kvindeligt kodet felt. Dette kan begrænse mænds mulighed for at spejle sig i faget og føle fagligt tilhørsforhold. Øget synliggørelse af mænds historiske rolle i sygeplejen er derfor ikke kun et spørgsmål om anerkendelse, men også et redskab til at fremme kønslig diversitet, faglig identifikation og rekruttering i et moderne sundhedsvæsen.

Nøgleord: mænd, sygepleje, køn, diversitet, rollemodeller, inklusion, historie

Indledning

Formålet med denne artikel er at bidrage til en forståelse af mandlige sygeplejerskers oplevelser i Danmark i perioden efter deres første indtræden i sygeplejen i 1951. Artiklen indgår som en del af forskningsprojektet Mænd i sygeplejen ved Københavns Professionshøjskole Institut for Sygeplejerske- og Ernæringsuddannelser, Det Sundhedsfaglige Fakultet (1). Uden tilgængelig viden om eksistensen af mandlige sygeplejerskers i sygeplejens historie, fastholdes den sejlivede forestilling om, at sygepleje primært er et kvindefag.

De første syv mandlige sygeplejersker i Danmark

I 1951 blev syv mænd – Axel Johannesen (fra Færøerne), Orla Olsen, Gunnar Johansen, Svend Aage Hviid, Herluf Lind, Anders Christian Jensen og Thorvald Jacobsen optaget på sygeplejerskeuddannelsen i Danmark som de første mandlige elever nogensinde. Fælles for dem var, at de var blevet særlig udvalgt af daværende forstander ved Diakonhøjsskolen i Aarhus, Folmer Tange-Jensen til at påbegynde uddannelsen ved Rigshospitalets sygeplejerskole, hvor Eli Magnussen fungerede som forstanderinde. Magnussen og Folmer Jensen sad sammen i et udvalg, nedsat af Indenrigsministeriet, som havde til formål at komme med forslag til løsning af den akutte mangel på sygeplejersker i efterkrigstiden (efter 1945).

De syv mænd mødte op på sygeplejerskolen den 3. januar 1951 sammen med 24 kvindelige medstuderende. I modsætning til de kvindelige elever fik de ikke mulighed for at bo på skolens kollegium. Endvidere blev de før studiestart pålagt at underskrive en erklæring om, at de ikke kunne gøre krav på statsautorisation – selv ved fuldførelse af deres uddannelse. Ved afslutningen af uddannelsen i april 1954 opfordrede Eli Magnussen de mandlige dimitterende til at indsende ansøgning om autorisation til Sundhedsstyrelsen, på trods af manglende lovhjemmel. Om dette husker Anders Christian Jensen:

Eli Magnussen, forstanderinden, sagde til os, da vi blev indstillet til autorisation: 'Ja, jeg hedder Eli, og det er jo et drengenavn, og der er aldrig nogen, der har betvivlet, at jeg kunne blive autoriseret – så hvorfor skulle I ikke også kunne blive det?' Det var egentlig meget morsomt (2).

Det er værd at bemærke, at Eli Magnussen også fungerede som tilforordnet sygeplejerske i Sundhedsstyrelsen. Det er således nærliggende at antage, at hun må have haft en vis indflydelse på den administrative proces, som muliggjorde autorisation af de mandlige sygeplejersker, trods gældende juridiske begrænsninger på daværende tidspunkt (3). Der blev også optaget mandlige sygeplejeelever på Rigshospitalets sygeplejerskole i årene efter 1951.

Da de første mandlige sygeplejersker blev værdige, blev eksperimentet omtalt som en succes. Trods dette måtte man år senere erkende, at invasionen af mænd til sygeplejen, ikke skete. Mændene kom derfor aldrig i antal til at løse sygeplejemanglen. Andelen af mænd i sygeplejen har gennem tiden været så begrænset, at det har været vanskeligt at skabe et vedvarende og et synligt mandligt fodfæste i professionen – herunder muligheden for at fungere som rollemodeller for kommende generationer.

Når drenge og unge mænd hverken har forbilleder i deres nærmiljø, filmhelte i uniform, eller bliver præsenteret for mandlige sygeplejersker som centrale figurer i populærkulturen og fx computerspil, bliver det mere end vanskeligt at ændre opfattelsen af, at sygepleje også er et attraktiv, meningsfuldt og legitim karrierevalg for mænd.

Hvorfor fokus på mandlige sygeplejersker fra "Fortiden"?

Desværre er det noget der tyder på, at sygeplejen stadigvæk mere end 75 år efter de første mænd kom ind i faget, stadigvæk opfattes som et kvindefag. I 2022 kan man fx læse, at daværende og nu afdøde formand for de konservative Søren Pape Poulsen udtaler: Mange ukrainske, kvindelige flygtninge i Danmark er udstyret med et særligt "omsorgs-gen" (4).

Flere politikere anklagede da også Pape for at putte kvinder i stereotype kønskasser og glemme sygeplejens faglighed (4). Daværende næstformand hos Fagbevægelsens Hovedorganisation, Nanna Højlund, anklagede Pape for at nedgøre pleje og omsorgsarbejde og glemme, at det er et fag og ikke et gen (4). Undervisere, vejledere, sygeplejersker og personer uden for sundhedssektoren kan ved at få en nuanceret viden om sygeplejens historie være med til at italesætte, at sygeplejen ikke har et køn.

I **Figur 1** ses fem grunde til, hvorfor en viden om mandlige sygeplejersker fra fortiden, er nødvendig i en nutidig kontekst.

Styrkelse af faglig identitet og historisk bevidsthed

For undervisere og vejledere på sygeplejerskeuddannelsen er det vigtigt at kunne formidle fagets historie på en nuanceret måde. En historieskrivning, der udelader mænd, er ikke bare ufuldstændig – den skabe en ensidig faglig selvforståelse og svække de mandlige sygeplejestuderendes oplevelser af faglig legitimitet.

At kende til de første mandlige sygeplejerskers erfaringer giver mulighed for at reflektere kritisk over fagets strukturer og udvikling. Det styrker både faglig stolthed og professionsbevidsthed.

Fremme af ligestilling og mangfoldighed

Manglende viden om mænds rolle i sygeplejen fastholder stereotype forestillinger om, hvem der "hører hjemme" i faget. Vi har alle et ansvar for at arbejde aktivt med køn og diversitet i undervisning og klinisk vejledning. Når mænds tilstedeværelse i sygeplejens historie fremhæves, udfordres traditionelle kønsopfattelser, og der skabes rum for flere måder at være sygeplejerske på – uanset køn og kønsidentitet. Det er en nødvendig forudsætning for et fag, der ønsker at være åbent og inkluderende.

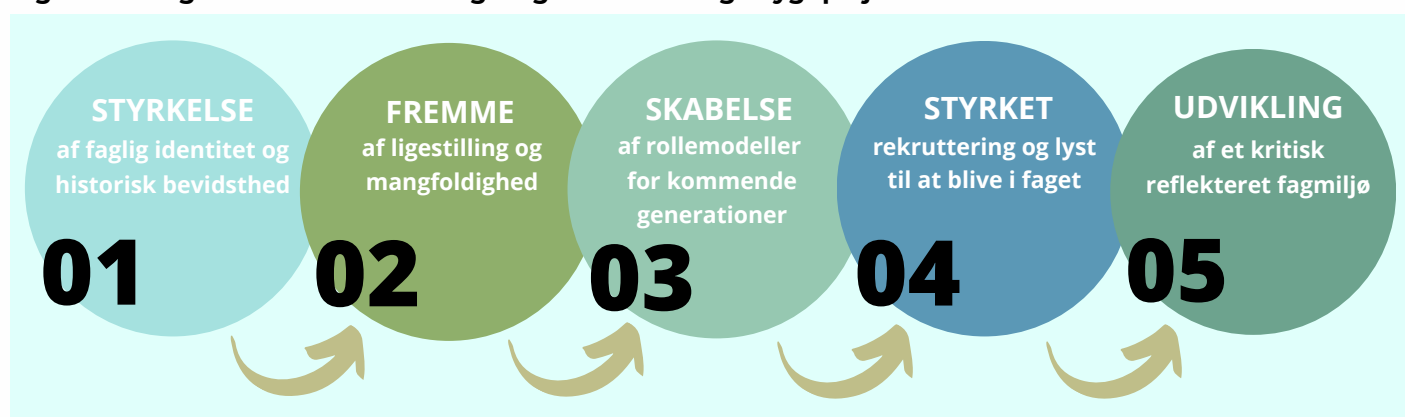
Skabelse af rollemodeller for kommende generationer

For at unge mænd skal kunne se sygeplejen som en mulig karrierevej, kræver det tilgængelige og troværdige rollemodeller. Hvis undervisere og vejledere ikke kender fagets mandlige pionerer eller nutidige mandlige fagpersoner, kan de heller ikke formidle dem videre. Repræsentation er afgørende: man vælger sjældent en vej, man ikke kan se sig selv på. En bevidst historisk formidling kan bidrage til at styrke tilhørsforholdet hos mandlige sygeplejestuderende og på den måde være med til at støtte deres faglige udvikling.

Nedbrydning af samfundsskabte fordomme

Også uden for sundhedsvæsenet lever forestillingen om sygepleje som et feminint erhverv i bedste velgående. Dette har konsekvenser for, hvordan mandlige sygeplejersker mødes af patienter, borgere, kolleger og den brede offentlighed.

Figur 1. Fem grunde til at beskæftige sig med mandlige sygeplejerske fra fortiden

En bredere samfundsmæssig forståelse af, at mænd historisk har haft en plads i sygeplejen – og stadig har det – kan være med til at nedbryde fordomme og skabe respekt omkring professionen som helhed.

Styrket rekruttering og lyst til at blive i faget

Sygeplejefaget står i dag over for store udfordringer med rekruttering og lyst til at blive i faget. At gøre faget mere attraktivt for mænd er ikke blot et spørgsmål om ligestilling – det er en nødvendighed for at sikre fremtidens sundhedsvæsen. Her spiller undervisere på sygeplejeskolerne en nøglerolle: de kan – gennem viden og formidling – bidrage til at synliggøre, at sygepleje er en karrierevej med muligheder for begge køn. Men det kræver, at mænds historiske og faglige bidrag ikke forties eller glemmes.

Udvikling af et kritisk og reflekteret fagmiljø

Endelig giver kendskab til mænds rolle i sygeplejens historie mulighed for at stille spørgsmål ved de normer og værdier, der former faget. Hvorfor blev mænd udelukket fra uddannelsen? Har mænd aldrig været sygeplejersker? En reflekteret tilgang til fagets køns-historie kan styrke evnen til at udvikle et mere åbent, selvkritisk og fremtidsorienteret fagmiljøer i sygeplejen.

Kønnede forventninger og arbejdsmarkedets opdeling

Det danske arbejdsmarked er blandt de mest kønsopdelte i Europa. Mænd og kvinder er i høj grad beskæftiget i forskellige sektorer og brancher, og denne opdeling manifesterer sig allerede i de unges uddannelsesvalg. Kvinder vælger i overvejende grad uddannelser inden for omsorg, sundhed og pædagogik, mens mænd typisk vælger fagområder som mekanik, byggeri og industri (5).

Sygeplejefaget illustrerer denne kønsopdeling tydeligt. Selvom mænd i Danmark siden 1951 fik mulighed for at blive sygeplejersker, så udgør mænd kun omkring 4,5 % af de autoriserede sygeplejersker i Danmark i dag, og kun cirka 9 % af de studerende på sygeplejerskeuddannelsen er mænd (6).

På trods af øget samfundsmæssig opmærksomhed på ligestilling og diversitet, fastholdes sygepleje ofte fortsat i den offentlige bevidsthed som et "kvindefag" – en opfattelse, der reproduceres blandt både unge, uddannelsesvejledere og i medierne (7,8). Dette vidner om, at traditionelle kønsstereotyper stadig har betydelig indflydelse på, hvordan bestemte erhverv forstås og værdisættes.

Forskning viser, at mænd i sygeplejen ofte møder kønnede forventninger og må legitimere deres valg af fag og tilstedeværelse i professionen (9–13). Samtidig udgør fraværet af mandlige rollemodeller en barriere for både rekruttering og fastholdelse af mænd i sygeplejen.

Når et fag domineres af ét køn, anvender kønsforskningen ofte begrebet kønsmærke til at beskrive den kulturelle forestilling om, at bestemte professioner passer bedre til det ene køn end det andet. Et fag med et tydeligt kønsmærke er ikke kun formet af nutidige normer, men også af historiske og sociale betingelser, som har bidraget til at cementere kønsspecifikke arbejdsdelinger. Dog er sådanne forestillinger ikke statiske – de kan forandres over tid, i takt med skiftende samfundsforhold og kulturelle værdier.

Metode

For at opnå en dybere forståelse af mandlige sygeplejerskers oplevelser i Danmark efter deres første indtræden i sygeplejefaget, gennemførte vi derfor en undersøgelse ved anvendelse af en mixed methods tilgang. Undersøgelsen blev tilrettelagt som et Convergent Mixed Methods-design (13), hvor kvalitative og kvantitative data blev indsamlet parallelt. Formålet var at opnå en helhedsorienteret og dybdegående forståelse af de første generationer af mandlige sygeplejerskers erfaringer i Danmark.

Alle autoriserede sundhedspersoner i Danmark er registreret i Autorisationsregistret, som indeholder oplysninger om 19 sundhedsfaglige professioner, herunder sygeplejersker. Her er det muligt at søge på faggrupper, men ikke på køn.

Ud fra fornavn blev der identificeret 320 mandlige sygeplejersker der fik autorisation i Danmark i 1979 eller før. Grunden til at der blev afgrænset til mandlige sygeplejersker uddannet i perioden 1951-1979 er, at perioden ellers ville blive for heterogen, da der i 1979 kom en ændring i uddannelsen (14), hvorfor det var oplagt at sætte grænsen her. Ud af 320 identificerede mandlige sygeplejersker lykkes det via krak at få telefonnummer på 172. Der blev sendt en sms med et link til en spørgeskemaundersøgelse, hvor deltagerne kunne læse mere og vælge at deltage anonymt. Ud af de 172 kontaktede personer, blev der returneret 49 udfyldte spørgeskemaer, hvilket giver en svarprocent på 28,5%. Informanterne var overvejende uddannet i 1970'erne og repræsenterede en geografisk spredning af sygeplejerskoler i Danmark. Det var dog sygeplejerskolen på Bispebjerg Hospital, som var den skole, hvor de fleste af informanterne kom fra (8 i alt).

Undersøgelsen tog afsæt i tre overordnede tematiserende forskningsspørgsmål:

1. Hvad motiverede mænd til at søge sygeplejerskeuddannelsen?
2. Hvordan har køn haft indflydelse på mænds uddannelsestid og karriere som sygeplejerske?
3. Hvilken videreuddannelse og karriereforløb fik mandlige sygeplejersker?

Disse temaer er udvalgt med henblik på at belyse centrale aspekter af mænds tilstedeværelse, trivsel og udviklingsmuligheder i et kvindedomineret fag.

Dataindsamling og analyse

Data til undersøgelsen blev indsamlet via et online spørgeskema, der indeholdt både lukkede (kvantitative) og åbne (kvalitative) spørgsmål. Spørgeskemaet omfattede 13 spørgsmål som kan ses i **Tabel 1**, hvor især spørgsmålene om motivation, kønsindflydelse, videreuddannelse og karriereforløb var centrale.

TABEL 1 Spørgeskemaets 13 spørgsmål

1. Hvor gammel var du, da du fik ideen om at blive sygeplejerske?
2. Hvordan kom du på ideen om at søge ind på sygeplejerskeuddannelsen?
3. Hvorfor har du valgt at blive sygeplejerske?
4. Hvilket år blev du uddannet sygeplejerske og hvilke skole/hospital blev du uddannet fra?
5. Var der andre mænd i din klasse, der blev færdig uddannet sygeplejerske sammen med dig?
6. Blev der etableret et netværk af mandlige sygeplejeelever under din uddannelse?
6. Var der mænd på andre årgange end din egen, som du mødte under uddannelsen?
8. Har du deltaget i et netværk af mandlige sygeplejersker efter uddannelsen?
9. Har du kendskab til mænd der forlod sygeplejerskeuddannelsen?
10. Har du været diakonelev/diakon?
11. Har dit køn haft indflydelse på din uddannelsestid og eller karrierer som sygeplejerske?
12. Har du taget specialuddannelse og/eller videreuddannelse?
13. Hvilke karriereforløb har du haft som sygeplejerske?

Data blev analyseret med en mixed methods tilgang, hvor kvantitative data blev behandlet deskriptivt med henblik på at identificere fordeling af svar, mønstre og tendenser. Formålet var at opnå et overblik over respondenternes baggrund og erfaringer i forhold til de fire hovedtemaer. De kvalitative data blev meningskondenseret (16). Først blev alle besvarelser læst grundigt igennem for at opnå en helhedsforståelse. Dernæst blev meningsbærende enheder identificeret og kodet. Koderne blev herefter organiseret i overordnede temaer, som afspejlede fælles erfaringer og fortolkninger på tværs af informanterne.

Denne tilgang muliggjorde en nuanceret indsigt i mændenes oplevelser af både barrierer og drivkræfter i deres møde med sygeplejefaget. De kvalitative og kvantitative analyser blev integreret i en samlet analyse (joint displays), hvor der blev udviklet metainferens – dvs. overordnede fortolkninger, der trækker på både kvalitative og kvantitative mønstre (14). Denne tilgang blev valgt for at kunne belyse både udbredelsen af centrale fænomener (fx videreuddannelse og karrierevalg) og de personlige betydninger og oplevelser, som mændene til lægger deres karrierevalg og kønnede position i faget. Det matcher artiklens forskningsspørgsmål, der netop søger at koble motiver, køns-erfaringer og karriereforløb.

Etiske overvejelser

Undersøgelsen er vurderet af den regionale videnskabsetiske komité (F-24053950). Deltagelse var frivillig og baseret på skriftligt informeret samtykke. Informanterne blev informeret om formålet med projektet og gjort opmærksomme på, at de til enhver tid kunne trække sig uden konsekvenser. Alle data er anonymiseret og behandlet i overensstemmelse med gældende databeskyttelseslovgivning (17). Kontaktoplysninger på forskerne blev oplyst, og informanterne havde mulighed for at stille opklarende spørgsmål før og efter deres deltagelse. Dette var der enkelte af informanterne, der gjorde.

Resultater

Resultaterne er opbygget og præsenteret ud fra de tre tematiserede forskningsspørgsmål, som udgør undersøgelsens centrale ramme.

Tema 1. Mænds motivation for at søge sygeplejerskeuddannelsen

Det første tema handler om, hvad der motiverede mænd uddannet som sygeplejersker før 1979, til at tage uddannelsen som sygeplejerske.

Tabel 2 viser at mænd har en mangfoldighed af motiver for at søge ind på uddannelsen. Kun et fåtal har haft en klar ambition om at blive sygeplejersker fra en tidlig alder. I stedet har rollemodeller i familien eller tilfældige erfaringer med pleje været afgørende faktorer, der har ledt dem til sygeplejefaget.

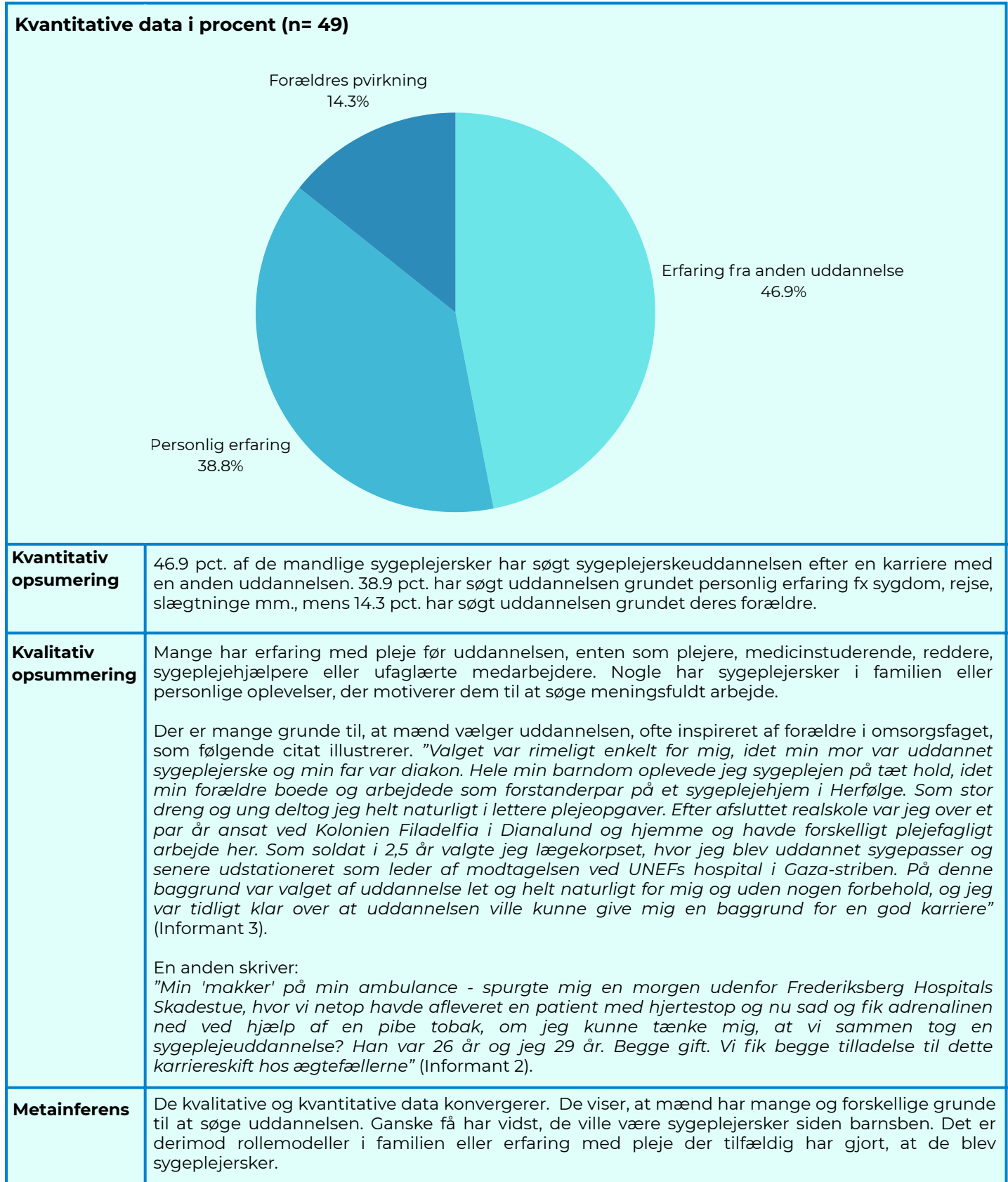
Tema 2. Hvordan har køn haft indflydelse på mænds uddannelsestid og karriere som sygeplejerske?

Det andet spørgsmål handler om, hvordan mandlige sygeplejersker uddannet før 1979 oplever, at deres køn har haft en vigtig betydning for deres karrierer som sygeplejerske. **Tabel 3** viser, at mændene i nærværende undersøgelse ikke er helt enige om, hvorvidt deres køn, har spillet en rolle i sygeplejen eller ej.

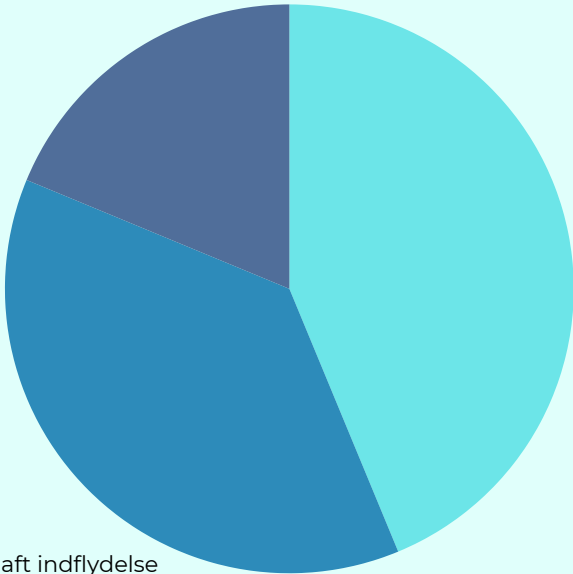
Tema 3. Hvilken videreuddannelse og karriereforløb fik mandlige sygeplejersker?

Det tredje spørgsmål handler om mændenes videreuddannelse og karriere. **Tabel 4** viser, at mandlige sygeplejersker ofte opnår ledererfaring og forfølger specialiserede eller videregående uddannelser i løbet af deres karriere.

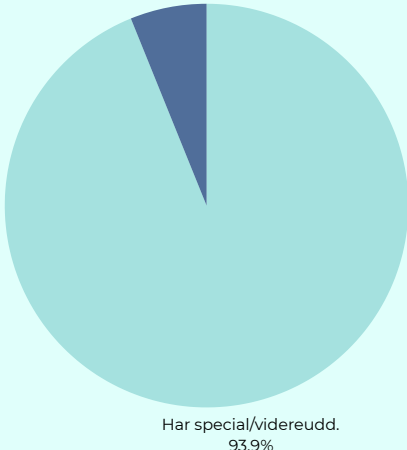
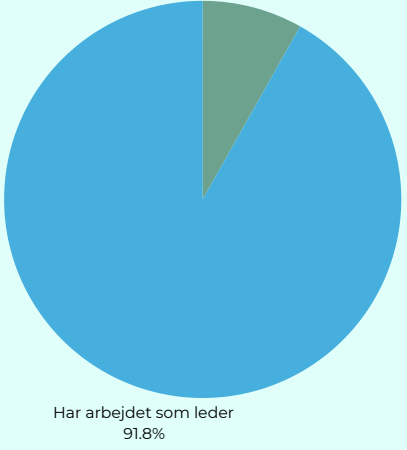

TABEL 2. Merged joint display. Mænds motivation for at søge sygeplejerskeuddannelsen

TABEL 3. Merged joint display. Hvordan køn haft indflydelse på mænds uddannelsestid og karriere som sygeplejerske

Kvantitative data i procent (n= 49)	
I tvivl om køn har haft indflydelse 18.8% Køn har haft indflydelse 43.8% Køn har ikke haft indflydelse 37.5%	
Kvantitativ opsummering	43.8 pct af informanterne mener, at deres køn har haft indflydelse på deres uddannelsestid og karriere. 37.5 pct mener ikke, at deres køn har haft indflydelse på deres uddannelsestid og karriere. 18.9 pct af informanter er i tvivl om deres køn har haft en indflydelse.
Kvalitativ opsummering	Flere skriver bare "Nej". Dem der svarer "ja" uddyber med udsagn som:. <i>"I nogle situationer har mit køn gjort visse situationer lettere. fx ved konflikter eller uoverensstemmelser".</i> En informant skriver: " Nogle gange har det at være mand gjort en situation lettere i sygeplejen: "Ja, ærligt. I visse situationer har mit køn gjort visse situationer lettere. f. eks ved konflikter eller uoverensstemmelser" (Informant 8). Et andet eksempel er: "Ja jeg blev 1. Assistent efter 1/2 år, sygeplejelærer efter 2 år og Ledende hjemmesygeplejerske efter 3 år, så hurtigt avancerede pigerne generelt ikke. Jeg tog chancerne når de tilbød sig" (Informant 4). At være mand kan dog både spille positivt og negativt ind, hvilket nedenstående citat viser: "Ja. på godt og ondt. Under uddannelsen var der en indbygget automatik når der skulle vælges repræsentanter til forskellige poster og råd. Der blev altid peget på mig - og jeg sagde gladeligt tak. Men set i lyset af samtiden, kvindefrigørelse, så var kulturen på sygeplejeskolen mindst 10 år bagefter kønsdebatterne. I praktik som elev, var det enter / eller. Enten mødte jeg praktikvejledere + ledere der synes det var fantastisk, at en mand kom hos dem som elev" (Informant 9). Flere skriver, at det at være mand også betød, at der lå bestemte forventninger til dem. Det var både forventninger fra andre og dem selv. Men dét at skille sig ud betød, at alles øjne var rettet mod en: "Som mand (dengang) i et decideret kvindefag havde vi virkelig et ønske om at vise os selv og omverdenen, at vi havde truffet det rigtige valg og at vi var "de bedste" til faget. Det var helt naturligt at kæmpe for de bedste karakterer i både det teoretiske og praktiske. Hos de kvindelige sygeplejeledere var det usædvanligt at se os mænd indgå i alle opgaver på lige fod med de kvindelige elever. Og da alles øjne på den måde var rettet på en, var man tilbøjelig til at gøre tingene en tand bedre end de kvindelige elever" (Informant 6). En anden mand skriver: "Nej det synes jeg ikke. Men oplevede forventninger fra ikke sygeplejersker om, at jeg ville være leder" (Informant 11).
Metainferens	De kvalitative og kvantitative data konvergerer. De illustrerer, at informanterne synes at være en splittet gruppe i forhold til, om deres køn spiller en rolle for deres uddannelsestid og karrierer. Mange mener, at det slet ikke har spillet en rolle, mens lidt flere er sikre på, at deres køn har haft en positiv indflydelse på uddannelsen og karrieren.

TABEL 4. Mænds videreuddannelse og karriereforløb efter sygeplejerskeuddannelsen

Kvantitative data i procent (n= 49) Har ikke special/videreudd. 6.1% Har special/videreudd. 93.9% Har ikke arbejdet som leder 8.2% Har arbejdet som leder 91.8%	
Kvantitativ opsummering	91.8 pct af informanterne har arbejdet som ledere, mens 6.2 pct ikke har. Mange af de mandlige sygeplejersker i nærværende undersøgelse har taget flere specialuddannelser som skadestuesygeplejerske, operationssygeplejerske, dialyse- eller anæstesisygeplejerske. Ud af de 49 informanter er der kun 6.1 pct, der ikke har taget en special- eller videreuddannelse. Der er fx 19, der har været på Danmarks Sygeplejerskehøjskole ved Aarhus Universitet. Det var en skole der videreuddannede sygeplejersker til sundhedsplejersker, ledende og undervisende sygeplejersker. Den lukkede i 2003. Derudover har 6 taget en videregående uddannelse på et Universitet eller Handelshøjskole eller taget en lederuddannelse på Handelshøjskole
Kvalitativ opsummering	Mange fortæller, at de hurtigt har gjort karriere og er blevet 1. assistenter, afdelingssygeplejersker, forstandere mm. En informant skriver: <i>"Ret hurtigt (et ½ år) efter endt uddannelse blev jeg ansat som sygeplejerske af et dansk firma (erhvervsdrivende fond) ved et genoptræningscenter i Spanien, hvor jeg var over et par år. Efter et ½ år avancerede jeg til leder af den ene afdeling (80 gæster) og efter et år fik jeg ansvaret for begge afdelinger (i alt 160 gæster). Hjemme igen arbejdede jeg videre i samme firma som rekrutterede mig til arbejdet i Spanien og startede min videregående uddannelse jf. ovenfor samtidig med at jeg gennem de næste 10 år avancerede fra stilling til stilling indtil jeg sluttede som firmaets administrerende direktør med ansvar for 18 institutioner fordelt på Jylland og Sjælland og ca. 600 ansatte"</i> (Informant 41). Der er også flere, der både har været ledere og undervisere: <i>"Jeg har arbejdet som Gruppeleder, afdelingssygeplejerske, sygeplejelærer, centerleder, kontorchef, afdelingschef for ældre og sundhed, PA for direktør på Metropol, sygeplejespecialist på rehabilitering for hjerneskadede, projektleder"</i> (Informant 19). 5 informanter har også været i lægemiddelbranchen. En skriver: <i>"Forlod efter 6 år Rigshospitalet for at starte en karriere i Lægemiddelbranchen. Var lægemiddelkonsulent i 3 år i hvor jeg samtidig tog en fuld merkonomuddannelse i markedsføring. Blev derefter produktchef i 3 år. Fik derefter en stilling som Salgschef i et andet firma. Læste samtidig HD/A. Blev senere afdelingschef i et andet firma. Efterfølgende adskillige stillingsrelaterede kurser i ind- og udland"</i> (Informant 16). Endelig har 6 informanter været underviser på en sygeplejerskole. En skriver: <i>"I marts 74 var jeg sygeplejerske på intensiv afdeling i 4 år, efterfølgende fik jeg en stilling som sygeplejelærer de næste 20 år. Herefter en stilling som sygeplejelærer på Frederiksberg Sygeplejerskole"</i> (Informant 3). Der er flere der har arbejdet i udlandet. En informant skriver: <i>"Basissygeplejerske Brandsårseksamen, Oversygeplejerske Sundhedsstyrelsen System eksport i Saudi Arabien, Oversygeplejerske Region Nordjylland, Oversygeplejerske Sultan Qaboos University Hospital, Sultanate of Oman, Afdelingssygeplejerske Region Syddanmark, Projektleder Odense Universitet i Almen Medicin, Projektleder på Projekt Infrastruktur til Elektronisk Patientjournal, Odense Universitetshospital, Specialuddannet sygeplejerske Norge"</i> (Informant 48). En informant giver udtryk for, at det kunne være hans køn og personlighed, der har spillet ind på hans karrierevej: <i>"På 'min tid' eksisterede kun 1-årig narkose uddannelse og sundhedsplejerske uddannelse. Min kone fik en 1-årig Sygeplejerskehøjskole uddannelsen som leder/afdelingsspl. Der er sikkert flere forklaringer på, at jeg aldrig er blevet tilbudt videreuddannelse. Men mit køn - i forhold til overordnede, kvindelige overspl'er og forstandere - tænker jeg, KAN være en del af forklaringen. For kritisk overfor systemet - blev anset for rebelskhed"</i> (Informant 34).
Metainferens	De kvalitative og kvantitative data konvergerer. Det er tydeligt, at langt de fleste mandlige sygeplejersker tager en efter- eller videreuddannelse og får ledererfaring.

Diskussion

Historie er ikke blot en objektiv gennemgang af fortidens begivenheder, men en aktiv og dynamisk proces, hvor samfundet fortolker og forhandler sin identitet og forståelse af nutiden (18). Maurice Halbwachs' teori om kollektiv hukommelse kan anvendes som et analytisk redskab til at belyse, hvordan kønsmæssige forestillinger opstår og opretholdes i professioner som sygepleje. Ifølge Halbwachs (1992) er hukommelse ikke udelukkende individuel, men i høj grad forankret i sociale og kollektive sammenhænge. Individens erindringer formes af de grupper, de er en del af, og af de sociale rammer, der bestemmer, hvad der huskes, og hvordan fortiden fortolkes.

I forhold til sygeplejefaget kan man argumentere for, at der eksisterer en kollektiv hukommelse, hvori sygeplejen historisk forbindes med kvindelighed og omsorg. Denne forestilling er blandt andet blevet formet gennem centrale skikkelser som Florence Nightingale og gennem den rolle, kvinder traditionelt har haft i omsorgsarbejde. Sådanne kollektive forestillinger har bl.a. bidraget til, at sygeplejersken i mange sammenhænge forstås som en kvindelig figur – både kulturelt og institutionelt (20).

For mænd, der arbejder som sygeplejersker, kan denne kollektive opfattelse medføre, at de i nogle situationer oplever at afvige fra den gængse forestilling om fagets identitet. Dette kan komme til udtryk i forventninger til deres arbejdsopgaver, sociale roller på arbejdspladsen og oplevelsen af fagligt tilhørsforhold.

Samtidig må det understreges, at Halbwachs' teori også rummer en forståelse af kollektiv hukommelse som foranderlig. Den kollektive erindring er ikke fastlåst, men kan udvikle sig i takt med samfundsmæssige og faglige forandringer. Med øget fokus på kønsmæssig mangfoldighed og ligestilling kan der ske en gradvis udvidelse af de kollektive forestillinger om, hvem der kan indgå i sygeplejefaget, og hvordan forskellige køn repræsenteres.

Historie som identitetsskabende og normdannende

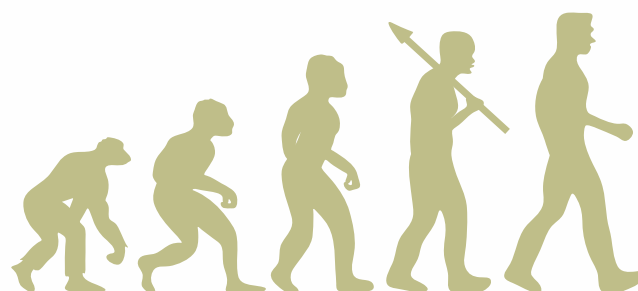
Undervisning i sygeplejens historie spiller en dobbelt rolle: Den formidler viden om fagets udvikling og traditioner (en informativ funktion), men den er også med til at forme normer og forestillinger om, hvem der "passer ind" i faget (en normativ funktion).

Dette kan forstås i lyset af Michel Foucaults teori om forholdet mellem viden og magt (21). Ifølge Foucault er viden aldrig neutral – den er tæt forbundet med magt, fordi den skaber rammerne for, hvad der anses for sandt, vigtigt eller normalt i et samfund eller et fagligt felt (21).

Hvis undervisningen i sygeplejens historie primært fokuserer på kvindelige skikkelser og traditioner, og samtidig udelader eller nedtoner mænds historiske tilstedeværelse i faget, skabes en bestemt fortælling om, at sygepleje i sin kerne er et kvindefag. Dette kan føre til en reproduktion af kønsstereotyper, hvor omsorg, empati og pleje forbindes med det feminine, mens det maskuline forbindes med teknologi, ledelse eller fravær. På den måde er undervisningen ikke blot en neutral formidling af historiske fakta, men en aktiv del af en identitetsskabende proces, hvor visse roller og positioner bliver mere synlige og legitime end andre.

Denne form for historiefortælling kan have konsekvenser for begge køn. For kvinder kan det fastholde forventningen om, at deres faglige værdi primært ligger i klassiske omsorgsroller. For mænd kan det skabe en oplevelse af at være "anderledes" eller "uden for normen", hvilket kan påvirke deres faglige selvtillid og tilhørsforhold.

En ensidig historiefortælling kan derfor begrænse sygeplejestuderendes mulighed for at udvikle en mangfoldig og personlig professionsidentitet, der rummer både kønsmæssig og faglig variation. Derfor er det vigtigt, at undervisningen i sygeplejens historie tilrettelægges med blik for repræsentation og inklusion, hvor både mænds og kvinders bidrag bliver anerkendt. Det kan bidrage til at udvide forståelsen af, hvad det vil sige at være sygeplejerske, og åbne op for, at flere studerende – uanset køn og kønsidentitet – kan se sig selv i faget.

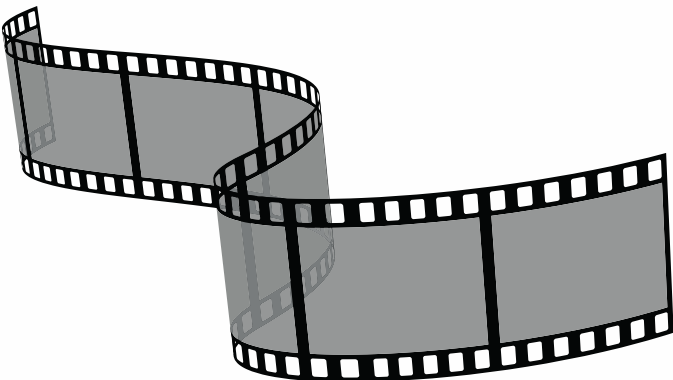

Konklusion

Artiklen har belyst, hvordan mænds valg af sygeplejerskeuddannelsen historisk er formet af en kompleks sammensætning af personlige erfaringer, social påvirkning og tidligere erhvervserfaring. Særligt rollemønstre og tidlig kontakt med sundhedssektoren fremstår som afgørende faktorer for at legitimere sygepleje som en mulig og meningsfuld karrierevej for mænd.

Kønsdimensionen fremstår som en ambivalent faktor i mænds uddannelses- og arbejdsliv. På den ene side møder mange mænd marginalisering og stereotype forestillinger i et kvinde-domineret fagmiljø; på den anden side kan netop deres køn åbne døre til hurtigere karrierefremgang og øget synlighed. Denne dobbelthed understreger behovet for inkluderende lærings- og arbejdsmiljøer, hvor begge køns erfaringer og bidrag anerkendes og integreres aktivt. Videreuddannelse og specialisering fremstår som strategier, mænd har anvendt for at opnå faglig legitimitet og positioneret sig professionelt. Dette afspejler et aktivt arbejde med at navigere i – og til dels udfordre – traditionelle kønsroller i sygeplejen.

Samtidig peger vores studie på en vigtig pointe: Manglen på viden og anerkendelse af mandlige sygeplejerskers historiske tilstedeværelse har konsekvenser for nutidens faglige identitetsdannelse. Når mænds bidrag gennem historien overses i undervisning og faglig fortælling, fastholdes sygepleje som et kvindeligt kodet felt. Dette kan begrænse mænds mulighed for at spejle sig i faget og føle fagligt tilhørsforhold. Øget synliggørelse af mænds historiske rolle i sygeplejen er derfor ikke kun et spørgsmål om anerkendelse, men også et redskab til at fremme kønslig diversitet, faglig identifikation og rekruttering i et moderne sundhedsvæsen.

Billede af de 7 første mandlige sygeplejersker der blev uddannet på Rigshospitalet i 1954. Axel Johannesen, Orla Olsen, Gunnar Johansen, Svend Aage Hviid, Herluf Lind, Anders Christian Jensen og Thorvald Jacobsen (Foto: Dansk Sygeplejehistorisk Museum).

Thorvald Jacobsen (1916-2005) var en af de første syv mandlige sygeplejersker, der blev uddannet fra Rigshospitalet i 1954. Han startede på uddannelsen i januar 1951 i en alder af 34 år. (Privat foto).

Hvis du vil vide mere

Portrætserie: 12 portrætter af mænd i sygeplejen 2024.

Sygeplejevidenskab.dk

Podcast -episode KP SYG VIDEN.

**Mandlige sygeplejersker. Rollemodel.
Vagn uddannet sygeplejerske 1965**

Podcast: Velfærdsprofeten Episode 164

#Hvor er mændene i sygeplejen?

Af Ben Farid Røjgaard Nielsen, Dorthe Boe Danbjørg, Parvin Sølvsteen, Jan R. Albertsen, Grete Brorholt, Maj Siercke, Susanne Malchau Dietz, Lotte Evron

DSR • Fag og udvikling • Fag og Forskning • Mænd i sygeplejen er en mangelvare anno 2023

Scandinavian
University Press**Mænd som kritisk masse i sygeplejen** (artikel.)

Af Ben Farid Røjgaard Nielsen og Grete Brorholt.

<https://doi.org/10.18261/ks.38.2.4>

sygeplejenshistorie.dk

Christian Holmsgaard og Jonas Hedegaard har igangsat en produktion af små film om sygeplejens historie. 5 kapitler, med sygeplejens udvikling fra år 500 og frem til i dag med forskellige eksperter og øjenvidneberetninger fra historien.

19

Hvordan kan sygeplejestudiet tiltrække og fastholde mandlige studerende? NR. 2 • 32. ÅRGANG 2021

Af Ben Farid Røjgaard Nielsen, Ole Bjørke, Nina Tvistholm og Susanne Malchau Dietz

UDDANNELSESNYT

Mænd i sygeplejen – en kollektiv fortælling om de første mandlige sygeplejersker i Danmark fra 1951-1979 (findes som Bog, lydbog og e-bog)

Referencer

1. Nielsen, BFR, Brorholt, G., Pedersen, MK. Mænd i sygeplejen. UC-Viden. 2025.
2. Dansk Sygeplejehistorisk Museum. Interview med Anders Christian Jensen 1992. Dansk Sygeplejehistorisk Museums arkiv reg.nr. 90917A001
3. DSR. Mænd i sygeplejen. <https://dsr.dk/sygeplejemuseet/sygeplejehistorie/fagets-historie/mandlige-sygeplejersker/>
4. Beskæftigelsesministeriet. Kvinder og mænd på arbejdsmarkedet. 2024.
5. Danske Professionshøjskoler. Fakta om sygeplejerskeuddannelsen. 2024.
6. Nielsen BFR, Brorholt G. Mænd som kritisk masse i sygeplejen. *Klinisk Sygepleje*. 2024;38(2):105-15. DOI: 10.18261/ks.38.2.4
7. Nielsen BFR, Danbjørg DB, Sølvsten P, Albertsen JR, Brorholt G, Siercke ML, Dietz SM, Evron L. Mænd i sygeplejen er en mangelvare anno 2023. *Faglig Ajour*. DSR; 2023.
8. Nerges JA, Hofmann L, Garrett L, Morton PG. Male nurses' perceptions of the facilitators and barriers to recruitment, retention, and job satisfaction. *Nurse Leader*. 2022;20(1):31-6. DOI: 10.1016/j.mnl.2021.08.011
9. Kronsberg S, Bouret JR, Brett AL. Lived experiences of male nurses: dire consequences for the nursing profession. *J Nurs Educ Pract*. 2028;8(1):46-53. DOI: 10.5430/jnep.v8n1p46
10. Guy M, Hughes KA, Ferris-Day P. Lack of awareness of nursing as a career choice for men: A qualitative descriptive study. *J Adv Nurs*. 2022;78(12):4190-8. DOI: 10.1111/jan.15402
11. Clifton A, Higman J, Stephenson J, Navarro AR, Welyczko N. The role of universities in attracting male students on to pre-registration nursing programmes: An electronic survey of UK higher education institutions. *Nurse Educ Today*. 2018; 71:111-5. DOI: 10.1016/j.nedt.2018.09.009
12. Martsof GR, Gigli K, Case B, Dill J, Dierkes A. Describing the male registered nursing workforce toward increasing male representation in professional nursing. *Nurs Outlook*. 2023;71(6):102081. DOI: 10.1016/j.outlook.2023.102081
13. Creswell JW, Plano Clark VL. *Designing and Conducting Mixed Methods Research*. Los Angeles, USA: SAGE; 2018. DOI: 10.1177/1558689816662578
14. Retsinformation. Kgl. Anordning af 1979.
15. Nielsen. BFR. Mænd i sygeplejen. FADL´s forlag, 2025.
16. Kvale S, Brinkmann S. *Interview: Introduktion til et håndværk*. 2. udgave. København; 2009.
17. Datatilsynet. Regler og vejledning for forskning og statistik [Internet]. Available from: <https://www.datatilsynet.dk/regler-og-vejledning/forskning-og-statistik>
18. Rüsen J. Historical consciousness: Narrative structure, moral function, and ontogenetic development. In: Rüsen J, editor. *Towards a theory of historical consciousness*. New York: Berghahn Books; 2005. p. 11-30.
19. Halbwachs M. *On collective memory*. Chicago: University of Chicago Press; 1992.
20. Evans J. Men nurses: a historical and feminist perspective. *Journal of Advanced Nursing*. 2004;47(3):321-8.
21. Foucault M. *Discipline and punish: The birth of the prison*. New York: Pantheon Books; 1977.